

**YER RESURLARINI BOSHQARISHDA AXBOROT
TA'MINOTINING AHAMIYATI**

Bazarbayeva Go'zal Rustam qizi

Qarshi irrigatsiya va agrotexnologiyalar instituti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada yer resurslarini boshqarish va axborot ta'minotining ahamiyati haqida fikr-mulohaza bildirilgan. Yerdan foydalanishning yer ma'lumotlar bazasini dasturiy majmuasini yaratishning vazifalari haqida qayd etilgan

Kalit so'zlar: axborot ta'minoti, yer fondi, geoaxborot, ma'lumot, monitoring

Abstract: This article discusses the importance of land resources management and information provision. The tasks of creating a software complex of the land information base of land use were noted

Key words: information supply, land fund, geoinformation, information, monitoring

Аннотация: В данной статье рассматривается важность управления земельными ресурсами и информационного обеспечения. Отмечены задачи создания программного комплекса земельно-информационной базы землепользования

Ключевые слова: информационное обеспечение, земельный фонд, геоинформация, информация, мониторинг.

Respublikada yer resurslarini boshqarish maqsadida yer kadastrini va yer monitoringini yuritish hamda yerda o'tkazilgan kuzatuv tadqiqot natijalarini yig'ish, to'plash va tahlil qilish orqali yer fondlari holati to'g'risida tezkor ma'lumotlarni olishga mo'ljallangan tizimdir. Hozirgi vaqtda davlat yer kadastrining avtomatlashtirilgan tizimini yaratish va yuritish, yer resurslari monitoringini yuritishning avtomatlashtirilgan tizimini yaratishda yerning masofadan zondlash hujjatlari asosiy omil bo'lib xizmat qiladi. Jahon amaliyotida yer kadastrining avtomatlashtirilgan tizimi va qishloq xo'jaligi yerlari monitoringi tizimini tashkil etish o'ta muhim yo'nalishlardan biridir. Respublikada yer resurslarini boshqarishda axborot ta'minoti quyidagi tizimlarni o'z ichiga oladi:

- a) quyi daraja - Yer resurslari va davlat kadastrini bo'limlari tuman majmualari;
- b) o'rta daraja - Yer resurslari va davlat kadastrini boshqarmasi viloyat majmualari;
- v) Respublika darajasi - O'zbekiston Respublikasi "Davergeodezkadastr" qo'mitasi.

Yer resurslari to'g'risidagi axborotlari yer fondi toifalarga muvofiq bo'lgan quyidagi kichik tizimlarga bo'linadi:

- qishloq xo'jaligi maqsadidagi yerlari;

- aholi punktlari yerlari;
- sanoat, transport, aloqa, mudofaa va boshqa maqsadlardagi yerlar;
- tabiatni muhofaza qilish, sog'lomlashtirish, reaksiya maqsadlardagi yerlar;
- tarixiy-madaniy maqsadlardagi yerlar;
- o'rmon fondi yerlari;
- suv fondi yerlari;
- zahira yerlar.

Raqamlangan yer kadastr xaritasida geoaxborot texnologiyasi (GAT) asosiy o'rinni egallaydi. Bu xaritani yaratish uslubi qo'llanib kelinayotgan an'anaviy usulga nisbatan tubdan farq qiladi. Bu uslubda tuzilgan xaritalarning afzalligi shundaki, ular deyarli xatosiz bo'lib, yangi qo'shimcha axborotlarni ko'rsatib berishdan iborat:

- qo'llanilayotgan an'anaviy usulga nisbatan tezkorligi;
- solishtirish imkoniyatining mavjudligi;
- iqtisodiy jihatdan afzalligi, vaqtda tejamkorligi.

U asosan, baza ma'lumotlarni yig'ishdan boshlanadi. Yig'ilgan birinchi ma'lumotlar deshifrovka qilinib, raqamlanadi (har bir qatlam alohida, jumladan suv, yo'l, kanal, ko'p yillik daraxtzorlar, aholi yashash punktlari, elektr tarmoqlari va boshqa ko'rsatkichlarni belgilash mumkin).

Bu raqamlangan xaritalardan ko'pchilik tashkilotlar foydalanib, o'zining tematik xaritasini yaratish imkoniyati tug'iladi:

- yerlarni ro'yxatdan o'tkazishda;
- tuproq xaritasini tuzishda;
- xo'jalik yeridan foydalanuvchilar va kadastr xaritasini tuzish ;
- yangi tuzilgan fermer xo'jalik ma'lumotlarini hududlarga joylashtirishda;
- kanal, suv omborlari, elektr uskunalari, gaz quvurlarini o'tkazish ishlarini rejalashtirishda;
- umumdavlat miqyosidagi loyihalarni asoslashda foydalanish mumkin.

Yerdan foydalanishning yer ma'lumotlar bazasini dasturiy majmuasini yaratishning vazifalariga quyidagilar kiradi: Microsoft Access - muhitida ma'lumotlar bazasining tarkibi hisoblangan jadvallar, shakllar, so'rovlar, hisobotlar (reestrlar) tarkibini ishlab chiqish;

yerdan foydalanuvchilar obyektlari va yer uchastkalarining ma'lumotlar bazasini ishlab chiqish;

yo'qlama qilish bo'yicha ishlarni shakllantirish va tuman yer resurslari hamda davlat kadastr xizmatiga berishda kompyuterli hisobotlar shakllarini ishlab chiqish; dasturiy majmuadan foydalanuvchiga qo'llanmani ishlab chiqish.

Ma'lumotlar bankining tarkibi. «YeRAVTOBANK» - bu yerdan foydalanish obyektlarida yo'qlama qilish ishlarini yuritish hamda ularni yer resurslari va davlat kadastr xizmatlariga berishda natijalarini ro'yxatga olish, saqlash,

o'zgarishlarini kiritish hamda tahlil qilishga mo'ljallangan, Microsoft Access - 2007 ma'lumotlari katalog bazasi sifatida yaratilgan dasturiy mahsulotdir. Obyektlar to'g'risida foydalanuvchi uchun zarur bo'ladigan ma'lumotlarning butun bir jamlanmasi asosan bir necha jadvaldan iborat bo'lib, ular o'rganilayotgan hududdagi obyektlar to'g'risidagi ma'lumotlar bankini yaratish imkonini beradi. Bu tizim zaruriy jadvallar, shakllar, hisobot blankalari, klassifik qatorlar bilan to'ldirilib, ko'pgina makroslarni o'z ichiga oladi.

Yerdan foydalanishni asoslangan, samarali boshqarish, keng ma'nodagi bu tushuncha, yer resurslari haqida har tomonlama, ishonchli axborotlar talab qiladi. Bundan tashqari o'z vaqtida, katta hududda keng ko'rsatkichlar bo'yicha ro'yxatga ega bo'lish xo'jalik ekspluatatsiyasi va taqsimlanishi tarkibida doimo o'zgarishlar bo'lib turishini aniqlaydi.

Yer resurslari to'g'risidagi yagona axborotlar bazasini shakllantirish ishlari natijasida yer kadastri va yer monitoringini o'tkazishda foydalanilgan yerlarda o'tkazilgan tuproq, geobotonik, gidrogeologik va boshqa tadqiqotlar, yerdan foydalanuvchilarni ro'yxatga olish, yerlarni miqdoriy hisobga olish, tuproq bonitirovkasi va yerlarning qiymat baholari ma'lumotlaridan tashkil topgan respublika yer resurslarini boshqarishning markaziy axborotlar tizimi yaratiladi. Yer resurslari to'g'risidagi axborotlar ma'lum davr uchun aniq sifat va miqdor ko'rsatkichlarida ifodalanadi. Yer resurslari holati to'g'risida tezkor ma'lumotlar, hisobotlar, ilmiy prognozlar, mavzuli xaritalar va boshqa materiallar tuzilib chiqiladi va ular tegishli davlat organlariga taqdim etilib boriladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Nigmatov A. Yer huquqi. - T.: "Islom Universiteti", 2001. - 191s.
2. Нигматов А. Земельное право. Т.: "Ислам Университета", 2001. - 189 бю
3. Rahmonov Q.R. Yer resurslarini boshqarish. O'quv qo'llanma. T.: TIMI, 2 008 .- 161 b.
4. Selim Kapor, Hari Eswaran, Winfried Blum. Sustainable Land Management. Springer-Verlag Berlin and Heidelberg GmbH & Co. KG. Germany 2016.
5. Чертовичский А.С., Базаров А.К. Управление землепользованием, Учебное пособие. Ташкент, ТИИМ. 2010. - 327 с.
6. Чертовичский А.С. Земельный кадастр. Учебное пособие. Т.: ТИИМ, 2 0 12 -2 9 6 с.
7. O'zbekiston Respublikasi "Yer kodeksi", T.: "Adolat", 2011 y.
8. O'zbekiston Respublikasi yer resurslarining holati to'g'risida Milliy hisobot. T.: "Yergeodezkadastr" davlat qo'mitasi, 2016. - 85 b.